

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Közgazdaságtan Tanszék

Opponensi vélemény

VERES ANITA: A nemzetközi felsőoktatási hallgatói mobilitás vizsgálata egyes versenyképességi és kereskedelmi tényezők alapján

Fókuszban a BRICS országok

c. doktori (Ph.D.) értekezéséről

(PANNON Egyetem, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola)

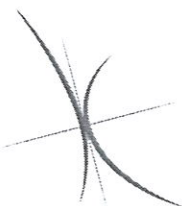
A szerző rendkívül aktuális és fontos témát választott, a felsőoktatási hallgatói mobilitás és a nemzetközi versenyképesség és nemzetközi kereskedelem kapcsolatának vizsgálatát. Külön dicsérendő, hogy a feltörekvő országok egy csoportjára koncentrált, mivel a felzárkózni kívánó országok számára – és így Magyarország számára is – alapvető fontosságú ennek a területnek a fejlesztése.

A vizsgálat tartalmazza a BRICS országok versenyképességi, illetve a nemzetközi felsőoktatási rangsorokban elfoglalt pozícióinak elemzését, valamint a hallgatói mobilitás világszintű hálózatának vizsgálatát.

A szerző elsősorban azt igyekszik empirikusan feltárni, hogy a BRICS országok nemzetközi hallgatóáramlásban elfoglalt helye és a nemzetközi kereskedelemben betöltött szerepe között milyen kapcsolat van. Ennek bázisán megkísérli a középtávú trendek meghatározását ezen országokra vonatkozóan, hogy előre jelezze a nemzetközi felsőoktatásban várható változásokat.

Bár hasonló témában már számos magyar és nemzetközi tanulmány született, amelyeket a szerző fel is dolgozott és pontosan meghivatkozott, **a nemzetközi kereskedelem és a hallgatói mobilitás összekapcsolása mindenképpen újszerű megközelítés és amellet, hogy hasznos eszköz a szerző kezében az előrejelzésre, garantálja a kutatás újszerűségét.**

A disszertáció szakirodalmi alátámasztása bőséges, az alapvető magyar és idegen nyelvű irodalmakat, ezen belül a legújabbakat is tartalmazza. A szerző ezeket jól

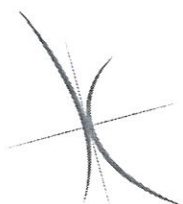

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Közgazdaságtan Tanszék

feldolgozta, sőt az is nyilvánvaló, hogy ezek ismeretében fogalmazta meg a kutatás új, egyedi irányát. Mindezek ellenére néhol hiányoltam az irodalmak összefoglalása és ismertetése mellett ezek kritikai értékelését, illetve, hogy a szerző nem tette nyilvánvalóvá, hogy melyik megközelítés számára a releváns. Például a dolgozat második fejezetében jól foglalja össze a nemzeti versenyképességgel foglalkozó szerteágazó és egymásnak gyakran ellentmondó irodalmat, viszont nem derül ki, hogy melyik megközelítést fogadja el. Ezt némileg ellen súlyozza, hangsúlyozza a nemzetközi és saját számíttással is igazolja a versenyképességi rangsorok hasonlóságát, vagyis, „hogy rangsorok között erős a korreláció, vagyis a két versenyképességi rangsor között elhanyagolhatóak a különbségek, ezért bármelyik rangsor használható a további elemzésekhez.” (25. o.)

A szerző a téma fontosságát azzal indokolja, hogy „a nemzetközi felsőoktatás, ezen belül is a feltörekvő országokból érkező hallgatóáramlások tanulmányozása a magyar felsőoktatási intézmények szempontjából is fontos, egyrészt a folyamatosan csökkenő felsőoktatásban beiskolázott hazai hallgatói létszám, másrészt a nemzetközi hallgatók fogadásának gazdaságélénkítő hatása miatt.” (Tézisek 4. o.) Ez természetesen igaz, de valójában ennél többről van szó. Magyarország is feltörekvő ország, ezért számunkra is közvetlenül hasznosíthatók más feltörekvő országok tapasztalatai. Bár a szerző maga is hangsúlyozza a humántőke szerepét (például a 31. oldalon), amelyben a felsőoktatásnak kulcsszerepe van, ezt a tanulságát az elemzésnek véleményem szerint nem aknázza ki eléggé, pedig az 1. tézise, amelyet empirikusan jól alátámaszt („A BRICS országokban a nemzetközi hallgatóküldés támogatási rendszere és hallgatófogadási céljai befolyásolják az országaik nemzetközi felsőoktatási mobilitását.”) ehhez szorosan kapcsolódik. A felsőoktatás fejlesztésére és a hallgatói mobilitás elősegítésére szolgáló kormányzati erőfeszítések bemutatása fontos része az értekezésnek és alapul szolgálhat Magyarország számára is.

A választott kutatási módszerek jól illeszkednek a dolgozat témájához és az elemzéshez. A szerző a nemzetközi adatbázisokban rendelkezésre álló empirikus adatok alapján igyekszik a megfogalmazott kutatási kérdésekre választ kapni, illetve a megfogalmazott hipotéziseket igazolni, matematikai-statisztikai és hálózatelemzési módszerek segítségével. **Az alkalmazott elemzési módszerek kiválóan alkalmasak erre és a szerző magas szinten alkalmazza ezeket.** Az elemzésből levont következtetések ezért helytállóak és elfogadhatók. Különösen kiemelném a hálózatelemzés (és program) alkalmazását, ami módszertanilag kifejezetten újszerűvé teszi a kutatást és ezáltal magát a disszertációt. Az elemzéseket a szerző az SPSS Statistics és a Gephi programokkal végezte.

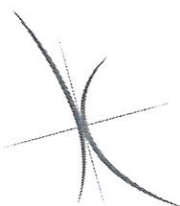
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Közgazdaságtan Tanszék

A disszertáció olyan tudományos kutatásnak tekinthető, ami a szerző saját, önálló munkája. A kutatási eredmények alapvetően újak, vagy újszerűnek tekinthetők és külön érdemes még egyszer kiemelni a hálózatelemzés, mint kutatási módszer újszerűségét.

A szerző által megfogalmazott kérdések és felállított hipotézisek, bár nem azonos mértékben, de fontosak és lényegesek, az alkalmazott vizsgálati módszerek pedig alkalmasak ezek tesztelésére. Például a két 3. számú hipotézis (3a: A gazdaságilag versenyképesebb országok feltehetően a nemzetközi hallgatóáramlásban - a fogadói oldalon - jelentős szerepet töltenek be. 3b: A felsőoktatási versenyképesség magasabb szintjén álló országok a nemzetközi hallgatóáramlásban feltehetően erősebb hallgatófogadó szerepet töltenek be.) elég triviális összefüggés és emiatt nem túlságosan eredeti. Viszont nélkülözhetetlen része a dolgozat egészének és ez mindenképpen indokolja a szerepeltetésüket a vizsgálatban.

Ugyancsak nélkülözhetetlen része a dolgozatnak annak a vizsgálata, hogy a nemzetközi hallgatóáramlás skálafüggetlen hálózat-e, és hogy érvényesül-e a Pareto-elv 80/20 szabálya. Sajnos azonban a szerző nem hangsúlyozza eléggé, hogy ez szoros kapcsolatban van azzal a kérdéssel, hogy mi a kapcsolat a kereskedelmi áramlások és a hallgatóáramlások között és így úgy tűnik, mintha ez a két dolog nem kapcsolódna egymáshoz és az előbbi öncélú lenne. Pedig a szerző nyilván tisztában van ezzel, csak az olvasó számára ezt direkt módon nem teszi nyilvánvalóvá. Aztán viszont, az adatok elemzése révén kimutatja, hogy „szoros kapcsolat van a világkereskedelmi és a nemzetközi hallgatóáramlás adatok között. Az országok világkereskedelmi áramlásokban betöltött szerepükhöz hasonlóan jellemezhető a nemzetközi hallgatóáramlásban betöltött szerepük.”

A dolgozat logikus felépítésű, szerkesztése kifejezetten jó, az egyes fejezetek szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Ugyanez igaz a Tézisfüzetre is. Az utóbbiban található táblázat jól összefoglalja a dolgozat tartalmát kutatás módszertani értelemben és ezzel jól kiegészíti a disszertációt (valamint nem utolsó sorban az opponens munkáját). Az ábrák, táblázatok jól szerkesztettek, áttekinthetők, a tartalmi és formai követelményeknek eleget tesznek. A hivatkozások pontosak, és a formai követelményeknek megfelelnek. Az értekezés stílusa jó, a szakmaiság és a közérthetőség jól megfér egymással. A dolgozat, az alkalmazott matematikai-statisztikai és hálózatelemzési módszerek ellenére, mivel ezeket a szerző jól bemutatja és a levont következtetéseket jól értelmezi, az ehhez kevésbé értő olvasó számára (a fentiek kivételével) is érthető, követhető.

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Közgazdaságtan Tanszék

A dolgozatot kiegészítő mellékletek is jó szerkesztettek és jól alátámasztják a kutatás eredményeit, különösen azért, mert a szerző a fő szövegben mindig utal a megfelelő mellékletre.

A jelöltnek a disszertációval kapcsolatos (magyar és idegen nyelvű) publikációs tevékenysége megfelelő és egyértelműen tükrözi a témában való jártasságát.

Összefoglaló megállapításaim az értekezéssel kapcsolatban a következők:

- A szerző **megfelelő témát** választott a kutatása tárgyául és vizsgálat célkitűzése helytállóak, fontosak és újszerűek.
- A dolgozat **szakirodalmi alátámasztása bőséges és releváns**, tartalmazza a legújabb kapcsolódó magyar és idegen nyelvű irodalmakat. Saját korábbi publikációi is jelentősen hozzájárulnak az eredményes kutatáshoz.
- A választott **kutatási módszerek megfelelőek, a dolgozat témájához jól illeszkednek**. A szerző az alkalmazott elemzési módszereket jól alkalmazza, **az elemzésből levont következtetések ezért helytállóak és elfogadhatók**. Különösen kiemelendő a hálózatelemzés alkalmazása, **ami kifejezetten újszerűvé teszi a dolgozatot**.
- A dolgozat logikus felépítésű, jól szerkesztett munka. Az egyes fejezetek szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Ugyanez elmondható a Tézisfüzetre is, ami jól foglalja össze a dolgozat kutatási eredményeit.
- A kutatás során **felállított- empirikus elemzéssel alátámasztott – eredmények és az ennek alapján megfogalmazott tézisek új és újszerű tudományos eredménynek tekinthetők**.

A fentiek alapján javaslom az értekezés nyilvános vitára való bocsátását és a jelöltnek a doktori cím odaítélését.

Budapest, 2017-06-20.

Dr. Vigh László
egyetemi docens
Közgazdaságtan Tanszék
BME GTK

